

D - 04.05.01b
PODBUDOWA I PODŁOŻE ULEPSZONE
Z GRUNTU STABILIZOWANEGO CEMENTEM NA MIEJSCU

SPIS TREŚCI

- 1. WSTĘP**
- 2. MATERIAŁY**
- 3. SPRZĘT**
- 4. TRANSPORT**
- 5. WYKONANIE ROBÓT**
- 6. KONTROLA JAKOŚCI ROBÓT**
- 7. OBMIAR ROBÓT**
- 8. ODBIÓR ROBÓT¹¹**
- 9. PODSTAWA PŁATNOŚCI**
- 10. PRZEPISY ZWIĄZANE**

1. WSTĘP

1.1. Przedmiot SST

Przedmiotem niniejszej szczegółowej specyfikacji technicznej (SST) są wymagania dotyczące wykonania i odbioru robót związanych z wykonywaniem podbudowy lub podłoża ulepszanego z gruntu związanego hydraulicznie cementem..

1.2. Zakres stosowania SST

SST stanowi dokument przetargowy i kontraktowy przy zlecaniu i realizacji robót drogowych.

1.3. Zakres robót objętych SST

Ustalenia zawarte w niniejszej specyfikacji dotyczą zasad prowadzenia robót związanych z wykonaniem podbudowy i ulepszanego podłoża z gruntu stabilizowanego cementem wg PN-S-96012 w technologii mieszania na miejscu.

Grunty stabilizowane cementem mogą być stosowane do wykonania jednowarstwowych podbudów pomocniczych i ulepszanego podłoża wg Katalogu typowych konstrukcji nawierzchni podatnych i półsztywnych.

Jeżeli stabilizacja będzie wykonywana w dwóch lub więcej warstwach, to tylko najniżej położona warstwa może być wykonana przy zastosowaniu technologii mieszania na miejscu. Wszystkie warstwy leżące wyżej powinny być wykonywane według metody mieszania w mieszarkach stacjonarnych wg odrębnej SST.

Warstwy podbudowy zasadniczej powinny być wykonywane według technologii mieszania w mieszarkach stacjonarnych wg odrębnej SST.

1.4. Określenia podstawowe

1.4.1. Podłoże gruntowe ulepszone cementem - jedna lub dwie warstwy zagęszczonej mieszanki cementowo-gruntowej, na której układana jest warstwa podbudowy.

1.4.2. Podbudowa z gruntu stabilizowanego cementem - jedna lub dwie warstwy zagęszczonej mieszanki cementowo-gruntowej, która po osiągnięciu właściwej wytrzymałości na ściskanie, stanowi fragment nośnej części nawierzchni drogowej.

1.4.3. Mieszanka cementowo-gruntowa (cementogrunt) - mieszanka gruntu, cementu i wody, a w razie potrzeby również dodatków ulepszających, np. popiołów lotnych lub chlorku wapniowego, dobranych w optymalnych ilościach.

1.4.4. Grunt stabilizowany cementem - mieszanka cementowo-gruntowa zagęszczona i stwardniała w wyniku ukończenia procesu wiązania cementu.

1.4.5. Wskaźnik zagęszczenia gruntu - wielkość charakteryzująca stan zagęszczenia gruntu, badana zgodnie z procedurą według normy BN-77/8931-12 [5]), określona wg wzoru:

$$I_s = \frac{\rho_d}{\rho_{ds}}$$

gdzie:

ρ_d - gęstość objętościowa szkieletu zagęszczonego gruntu, lub materiału antropogenicznego, (Mg/m^3),

ρ_{ds} - maksymalna gęstość objętościowa szkieletu gruntowego przy wilgotności optymalnej, ziemnych określona w normalnej próbie Proctora, (Mg/m^3).

1.4.6. Pozostałe określenia są zgodne z obowiązującymi, odpowiednimi polskimi normami i definicjami podanymi w SST D-00.00.00 „Wymagania ogólne”.

1.5. Ogólne wymagania dotyczące robót

Ogólne wymagania dotyczące robót podano w SST D-00.00.00 „Wymagania ogólne”.

2. MATERIAŁY

2.1. Ogólne wymagania dotyczące materiałów

Ogólne wymagania dotyczące materiałów, ich pozyskiwania i składowania, podano w SST D-00.00.00 „Wymagania ogólne”.

2.2. Materiały do wykonania robót

2.2.1. Cement

Należy stosować cement portlandzki , portlandzki z dodatkami lub cement hutniczy klasy min. 32,5 spełniający wymagania normy PN-EN 197-1 [8].

Wymagania dla cementu klasy 32,5 zestawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Właściwości mechaniczne i fizyczne cementu wg PN-EN 197-1 [8]

Lp.	Właściwości	Klasa cementu
		32,5
1	Wytrzymałość na ściskanie (MPa), po 7 dniach, nie mniej niż:	16
2	Wytrzymałość na ściskanie (MPa), po 28 dniach, nie mniej niż:	32,5
3	Czas wiązania:	
	– początek wiązania, najwcześniej po upływie, min.	75
	– koniec wiązania, najpóźniej po upływie, h	12
4	Stałość objętości, mm, nie więcej niż	10

2.2.2. Grunty

Przydatność gruntów przeznaczonych do stabilizacji cementem na miejscu należy ocenić na podstawie wyników badań laboratoryjnych, wykonanych według metod podanych w PN-S-96012 .

Do wykonania podbudów i ulepszonych podłoża z gruntów stabilizowanych cementem należy stosować grunty spełniające wymagania podane w tabeli 2.

Grunt można uznać za przydatny do stabilizacji cementem wtedy, gdy wyniki badań laboratoryjnych wykażą, że wytrzymałość na ściskanie i mrozoodporność próbek gruntu stabilizowanego są zgodne z wymaganiami określonymi w pkt. 5.2. tabela 4.

Tabela 2. Wymagania dla gruntów przeznaczonych do stabilizacji cementem wg PN-S-96012

Lp.	Właściwości	Wymagania	Badania według
1	Uziarnienie a) zawartość ziarn przechodzących przez sito # 50 mm, % (m/m), nie mniej niż: b) zawartość ziarn przechodzących przez sito # 25 mm, % (m/m), c) zawartość ziarn przechodzących przez sito # 4 mm, % (m/m), d) zawartość ziarn przechodzących przez sito # 0,25 mm, % (m/m), e) zawartość ziarn przechodzących przez sito # 0,05 mm, % (m/m), f) zawartość cząstek mniejszych od 0,002 mm, % (m/m), nie więcej niż	100 85-100 50-100 10-100 0-100 20	PN-B-04481
2	Granica płynności, % (m/m), nie więcej niż:	40	PN-B-04481
3	Wskaźnik plastyczności, % (m/m), nie więcej niż:	15	PN-B-04481
4	Odczyn pH	od 5 do 8	PN-B-04481
5	Zawartość części organicznych, % (m/m), nie więcej niż:	2	PN-B-04481
6	Zawartość siarczanów, w przeliczeniu na SO ₃ , % (m/m), nie więcej niż:	1	PN-EN 1744-1

Grunty nie spełniające wymagań określonych w tablicy 2, mogą być poddane stabilizacji po uprzednim ulepszeniu chlorkiem wapniowym, wapnem, popiołami lotnymi.

Grunty o granicy płynności od 40 do 60 % i wskaźniku plastyczności od 15 do 30% mogą być stabilizowane cementem dla podbudów pomocniczych i ulepszanego podłoża pod warunkiem użycia specjalnych maszyn, umożliwiających ich rozdrobnienie i przemieszanie z cementem.

Dodatkowo do stabilizacji cementem zaleca się użycie gruntów o:

- wskaźniku piaskowym od 20 do 50, wg PN-EN 933-8 ,
- zawartości ziarn pozostających na sicie # 2 mm - co najmniej 30%,
- zawartości ziarn przechodzących przez sito 0,075 mm - nie więcej niż 15%.

Decydującym sprawdzianem przydatności gruntu do stabilizacji cementem są wyniki wytrzymałości na ściskanie próbek gruntu stabilizowanego cementem.

2.2.3. Woda

Woda stosowana do stabilizacji gruntu cementem i ewentualnie do pielęgnacji wykonanej warstwy powinna odpowiadać wymaganiom PN-EN 1008 . Bez badań laboratoryjnych można stosować wodociągową wodę pitną. Gdy woda pochodzi z wątpliwych źródeł nie może być użyta do momentu jej przebadania, zgodnie z wyżej podaną normą lub do momentu porównania wyników wytrzymałości na ściskanie próbek gruntowo-cementowych wykonanych z wodą wątpliwą i z wodą wodociągową. Brak różnic potwierdza przydatność wody do stabilizacji gruntu lub kruszywa cementem.

2.2.4. Dodatki ulepszające

Do stabilizacji gruntów cementem, w przypadkach uzasadnionych, można stosować następujące dodatki ulepszające:

- wapno wg PN-EN 459-1],
- popioły lotne wg PN-EN 450-1 ,
- chlorek wapnia wg PN-C-84127 .

Za zgodą Inspektora Nadzoru mogą być stosowane inne dodatki o sprawdzonym działaniu, dla których wydano deklarację wartości użytkowych (DWU) odnoszącą się do odpowiedniej oceny technicznej lub normy.

2.3. Mieszanka cementowo-gruntowa

Zawartość cementu należy przyjmować w granicach od 4% do 10 % (m/m) w stosunku do masy suchego gruntu, w zależności od rodzaj i uziarnienia gruntu, klasy stosowanego cementu oraz rodzaju warstwy i kategorii ruchu. Maksymalna zawartość cementu w mieszance cementowo-gruntowej dla poszczególnych warstw podbudowy i ulepszanego podłoża nie powinna przekraczać ilości wg tabeli 3.

Tabela 3. Dopuszczalna maksymalna zawartość cementu w mieszance cementowo-gruntowej

Lp.	Kategoria ruchu	Maksymalna zawartość cementu, w stosunku do masy suchego gruntu [%]	
		Podbudowa pomocnicza	Ulepszone podłoże
1	KR4 do KR 7	6	8
2	KR 1 do KR3	10	10

2.4. Materiały do pielęgnacji warstwy z gruntu stabilizowanego cementem

Do pielęgnacji świeżo ułożonej warstwy z gruntu stabilizowanego cementem należy stosować preparaty powłokowe lub folie z tworzyw sztucznych.

Dopuszcza się także pielęgnację przez przykrycie warstwą piasku naturalnego bez zanieczyszczeń organicznych, kruszywem przeznaczonym na podbudowę lub warstwą włókniny o grubości mierzonej przy obciążeniu 2 kPa wynoszącej co najmniej 5 mm, utrzymywaną w stanie wilgotnym przez zraszanie wodą odpowiadającą wymaganiom 2.2.3.

3. SPRZĘT

3.1. Ogólne wymagania dotyczące sprzętu

Ogólne wymagania dotyczące sprzętu podano w SST D-00.00.00 „Wymagania ogólne” .

3.2. Sprzęt do wykonania robót

Wykonawca przystępujący do wykonania podbudowy lub ulepszanego podłoża stabilizowanego spoiwami powinien wykazać się możliwością korzystania z następującego sprzętu:

- mieszarek jedno lub wielowirnikowych do wymieszania gruntu ze spoiwami,
- spycharek, równiarek lub sprzętu rolniczego (pługi, brony, kultywatory) do spulchniania gruntu,
- ciężkich szablonów do wyprofilowania warstwy,
- rozsypywarek wyposażonych w osłony przeciwpylne i szczeliny o regulowanej szerokości do rozsypywania spoiw,
- przewoźnych zbiorników na wodę, wyposażonych w urządzenia do równomiernego i kontrolowanego dozowania wody,
- walców ogumionych i stalowych wibracyjnych lub statycznych do zagęszczania,
- zagęszczarek płytowych, ubijaków mechanicznych lub małych walców wibracyjnych do zagęszczania w miejscach trudnodostępnych.

4. TRANSPORT

4.1. Ogólne wymagania dotyczące transportu

Ogólne wymagania dotyczące transportu podano w SST D-00.00.00 „Wymagania ogólne”.

4.2. Transport i przechowywanie cementu

Każda dostarczona partia cementu, różniąca się rodzajem, klasą wytrzymałości lub innymi właściwościami, powinna być magazynowana oddzielnie, tak aby można ją było łatwo zidentyfikować.

Warunki składowania cementu:

- cement w workach należy chronić przed deszczem i zawilgoceniem,
- cement luzem należy składować w silosach.

Okres magazynowania cementu nie powinien być dłuższy niż określony przez producenta, a w składach otwartych nie powinien przekraczać 10 dni.

Cement workowany powinien być przechowywany w zamkniętych opakowaniach, oddzielony od gruntu w chłodnych suchych warunkach, zabezpieczonych przed gwałtownymi ciążami powietrznymi w celu uniknięcia obniżenia jakości. Worki powinny być układane w układzie zapewniającym stabilność. Nie należy stosować aluminiowych pojemników.

Cement luzem należy przechowywać w wodoodpornych (wewnętrzne skraplanie powinno być zminimalizowane) czystych i zabezpieczonych przed zanieczyszczeniem warunkach. Aby uniknąć zagrożeń związanych tworzeniem narostów, osunąć nie należy wchodzić do obszarów składowania (silos, przedział ładunkowy, cysterna lub okolice ścian przy składach) bez zastosowania odpowiednich procedur bezpieczeństwa. Cement w workach należy przewozić środkami transportu zapewniającymi zabezpieczenie cementu przed zamoczeniem.

Do transportu cementu luzem należy używać specjalnych wagonów kolejowych i samochodów z cysternami przystosowanymi do załadunku grawitacyjnego, jak również wyposażonymi w regulowane urządzenia załadunkowo-wyładunkowe.

5. WYKONANIE ROBÓT

5.1. Ogólne zasady wykonania robót

Ogólne zasady wykonania robót podano w SST D-00.00.00 „Wymagania ogólne”.

Podbudowa z gruntu stabilizowanego cementem nie może być wykonywana wtedy, gdy podłoże jest zamarznięte i podczas opadów deszczu. Nie należy rozpoczynać stabilizacji gruntu cementem, jeżeli prognozy meteorologiczne wskazują na możliwy spadek temperatury poniżej 5°C w czasie najbliższych 7 dni.

5.2. Skład mieszanki cementowo-gruntowej

Zawartość cementu w mieszance nie może przekraczać wartości podanych w tabeli 3. Zaleca się taki dobór mieszanki, aby spełnić wymagania wytrzymałościowe przy jak najmniejszej zawartości cementu. W zależności od rodzaju warstwy w konstrukcji nawierzchni drogowej, wytrzymałość gruntu stabilizowanego cementem wg PN-S-96012, powinna spełniać wymagania określone w tabeli 4.

Tabela 4. Wymagania dla gruntów lub kruszyw stabilizowanych cementem dla poszczególnych warstw podbudowy i ulepszanego podłoża

Lp.	Rodzaj warstwy w konstrukcji nawierzchni drogowej	Wytrzymałość na ściskanie próbek nasyconych wodą	Wskaźnik mrozoodporności*)
-----	---	--	----------------------------

		(MPa)		
		po 7 dniach	po 28 dniach	
1	Podbudowa pomocnicza	od 1,6 do 2,2	od 2,5 do 5,0	0,7
2	Dolna część warstwy ulepszonego podłoża gruntowego w przypadku posadowienia konstrukcji nawierzchni na podłożu z gruntów wątpliwych i wysadzi nowych	-	od 0,5 do 1,5	0,6

Ilość poszczególnych składników w mieszance należy obliczyć przyjmując procentowy skład ustalony j.w., maksymalną gęstość mieszanki cementowo-gruntowej oznaczonej metodą I lub II wg PN-B-04481 . Zawartość wody w mieszance powinna odpowiadać wilgotności optymalnej, określonej według normalnej próby Proctora, zgodnie z PN-B-04481 , z tolerancją +10%, -20% jej wartości.

Badania cementogruntu na etapie opracowywania recepty podano w pkt. 6.3.

5.3. Przygotowanie podłoża

Podłoże gruntowe powinno być przygotowane zgodnie z wymaganiami określonymi w „Koryto wraz z profilowaniem i zagęszczeniem podłoża” i „Roboty ziemne” .

Paliki lub szpilki do prawidłowego ukształtowania podbudowy i ulepszonego podłoża powinny być wcześniej przygotowane.

Paliki lub szpilki powinny być ustawione w osi drogi i w rzędach równoległych do osi drogi, lub w inny sposób zaakceptowany przez Inspektora Nadzoru.

Rozmieszczenie palików lub szpilek powinno umożliwiać naciągnięcie sznurków lub linek do wytyczenia robót w odstępach nie większych niż co 10 m.

Jeżeli warstwa mieszanki gruntu ze spoiwami hydraulicznymi ma być układana w prowadnicach, to po wytyczeniu podbudowy należy ustawić na podłożu prowadnice w taki sposób, aby wyznaczały one ściśle linie krawędzi układanej warstwy według dokumentacji projektowej. Wysokość prowadnic powinna odpowiadać grubości warstwy mieszanki gruntu ze spoiwami hydraulicznymi, w stanie niezagęszczonym. Prowadnice powinny być ustawione stabilnie, w sposób wykluczający ich przesuwanie się pod wpływem oddziaływania maszyn użytych do wykonania warstwy.

5.4. Stabilizacja metodą mieszania na miejscu

Do stabilizacji gruntu metodą mieszania na miejscu można użyć specjalistycznych mieszarek wieloprześciowych lub jednoprześciowych albo maszyn rolniczych.

Grunt przewidziany do stabilizacji powinien być spulchniony i rozdrobniony.

Po spulchnieniu gruntu należy sprawdzić jego wilgotność i w razie potrzeby ją zwiększyć w celu ułatwienia rozdrobnienia. Woda powinna być dozowana przy użyciu beczkowsów zapewniających równomierne i kontrolowane dozowanie. Wraz z wodą można dodawać do gruntu dodatki ulepszające rozpuszczalne w wodzie, np. chlorek wapniowy.

Jeżeli wilgotność naturalna gruntu jest większa od wilgotności optymalnej o więcej niż 10% jej wartości, grunt powinien być osuszony przez mieszanie i napowietrzanie w czasie suchej pogody.

Po spulchnieniu i rozdrobnieniu gruntu należy dodać i przemieszać z gruntem dodatki ulepszające, np. wapno lub popioły lotne, w ilości określonej w receptce laboratoryjnej, o ile ich użycie jest przewidziane w tejże receptce.

Cement należy dodawać do rozdrobnionego i ewentualnie ulepszonego gruntu w ilości ustalonej w receptce laboratoryjnej. Cement i dodatki ulepszające powinny być dodawane przy użyciu rozsypywarek cementu lub w inny sposób zaakceptowany przez Inspektora Nadzoru.

Grunt powinien być wymieszany z cementem w sposób zapewniający jednorodność na określonej głębokość, gwarantującą uzyskanie projektowanej grubości warstwy po zagęszczeniu. W przypadku wykonywania stabilizacji w prowadnicach, szczególną uwagę należy zwrócić na jednorodność wymieszania gruntu w obrębie skrajnych pasów o szerokości od 30 do 40 cm, przyległych do prowadnic.

Po wymieszaniu gruntu z cementem należy sprawdzić wilgotność mieszanki. Jeżeli jej wilgotność jest mniejsza od optymalnej o więcej niż 20%, należy dodać odpowiednią ilość wody i mieszankę ponownie dokładnie wymieszać. Wilgotność mieszanki przed zagęszczeniem nie może różnić się od wilgotności optymalnej o więcej niż +10%, -20% jej wartości.

Czas od momentu rozłożenia cementu na gruncie do momentu zakończenia mieszania nie powinien być dłuższy od 1 godziny.

Po zakończeniu mieszania należy powierzchnię warstwy wyrównać i wyprofilować do wymaganych w dokumentacji projektowej rzędnych oraz spadków poprzecznych i podłużnych. Do tego celu należy użyć równiarek i wykorzystać prowadnice podłużne, układane każdorazowo na odcinku roboczym. Od użycia prowadnic można odstąpić przy zastosowaniu specjalistycznych mieszarek i technologii gwarantującej odpowiednią równość warstwy, po uzyskaniu zgody Inspektora Nadzoru. Po wyprofilowaniu należy natychmiast przystąpić do zagęszczania warstwy. Zagęszczenie należy przeprowadzić w sposób określony w p. 5.7.

5.5. Grubość warstwy

Orientacyjna grubość poszczególnych warstw podbudowy z gruntu stabilizowanego cementem nie powinna przekraczać:

- 15 cm - przy mieszaniu na miejscu sprzętem rolniczym,
- 20 cm - przy mieszaniu na miejscu sprzętem specjalistycznym.

Jeżeli projektowana grubość warstwy podbudowy jest większa od maksymalnej, to stabilizację należy wykonywać w dwóch warstwach, w takim przypadku tylko najniżej położona warstwa może być wykonana przy zastosowaniu technologii mieszania na miejscu.

5.6. Zagęszczanie

Zagęszczanie warstwy gruntu lub kruszywa stabilizowanego cementem należy prowadzić przy użyciu walców gładkich, vibracyjnych lub ogumionych, w zestawie wskazanym w ST.

Zagęszczanie podbudowy oraz ulepszonego podłoża o przekroju daszkowym powinno rozpocząć się od krawędzi i przesuwac pasami podłużnymi, częściowo nakładającymi się w stronę osi jezdni. Zagęszczenie warstwy o jednostronnym spadku poprzecznym powinno rozpocząć się od niżej położonej krawędzi i przesuwac pasami podłużnymi, częściowo nakładającymi się, w stronę wyżej położonej krawędzi. Pojawiające się w czasie zagęszczania zaniżenia, ubytki, rozwarstwienia i podobne wady, muszą być natychmiast naprawiane przez wymianę mieszanki na pełną głębokość, wyrównanie i ponowne zagęszczenie. Powierzchnia zagęszczonej warstwy powinna mieć prawidłowy przekrój poprzeczny i jednolity wygląd.

Operacje zagęszczania i obróbki powierzchniowej muszą być zakończone nie później niż w ciągu 5 godzin, licząc od momentu rozpoczęcia mieszania gruntu z cementem.

Wskaźnik zagęszczenia mieszanki cementowo-gruntowej nie powinien być mniejszy niż 100% maksymalnego zagęszczenia metodą I lub II wg PN-B-04481. Wilgotność zagęszczanej mieszanki oznaczona wg PN-B-04481 [16] nie powinna różnić się od wilgotności optymalnej o więcej niż $\pm 1\%$.

Specjalną uwagę należy poświęcić zagęszczeniu mieszanki w sąsiedztwie spoin roboczych podłużnych i poprzecznych oraz wszelkich urządzeń obcych.

Wszelkie miejsca luźne, rozsegregowane, spękanie podczas zagęszczania lub w inny sposób wadliwe, muszą być naprawione przez zerwanie warstwy na pełną grubość, wbudowanie nowej mieszanki o odpowiednim składzie i ponowne zagęszczenie. Roboty te są wykonywane na koszt wykonawcy.

5.7. Spoiny robocze

W miarę możliwości należy unikać podłużnych spoin roboczych, poprzez wykonanie warstwy na całej szerokości.

Jeśli jest to niemożliwe, przy warstwie wykonywanej w prowadnicach, przed wykonaniem kolejnego pasa należy pionową krawędź wykonanego pasa zwilżyć wodą. Przy warstwie wykonanej bez prowadnic w ułożonej i zagęszczonej mieszance, należy niezwłocznie obciąć pionową krawędź. Po zwilżeniu jej wodą należy wbudować kolejny pas. W podobny sposób należy wykonać poprzeczną spoinę roboczą na połączeniu działek roboczych. Od obcięcia pionowej krawędzi w wykonanej mieszance można odstąpić wtedy, gdy czas pomiędzy zakończeniem zagęszczania jednego pasa, a rozpoczęciem wbudowania sąsiedniego pasa, nie przekracza 60 minut.

Jeżeli w niżej położonej warstwie występują spoiny robocze, to spoiny w warstwie leżącej wyżej powinny być względem nich przesunięte o co najmniej 30 cm dla spoiny podłużnej i 1 m dla spoiny poprzecznej.

5.8. Utrzymanie podbudowy i ulepszonego podłoża

Podbudowa i ulepszone podłoże po wykonaniu, a przed ułożeniem następnej warstwy, powinny być utrzymywane w dobrym stanie. Jeżeli wykonawca będzie wykorzystywał, za zgodą Inspektora Nadzoru, gotową podbudowę lub ulepszone podłoże do ruchu budowlanego, to jest obowiązany naprawić wszelkie uszkodzenia podbudowy, spowodowane przez ten ruch. Koszt napraw wynikłych z niewłaściwego utrzymania podbudowy lub ulepszonego podłoża obciąża wykonawcę robót.

Wykonawca jest zobowiązany do przeprowadzenia bieżących napraw podbudowy lub ulepszonego podłoża uszkodzonych wskutek oddziaływania czynników atmosferycznych, takich jak opady deszczu i śniegu oraz mróz.

Wykonawca jest zobowiązany wstrzymać ruch budowlany po okresie intensywnych opadów deszczu, jeżeli wystąpi możliwość uszkodzenia podbudowy lub ulepszonego podłoża.

Warstwa stabilizowana spoiwami hydraulicznymi powinna być przykryta przed zimą warstwą nawierzchni lub zabezpieczona przed niszczącym działaniem czynników atmosferycznych w inny sposób zaakceptowany przez Inspektora Nadzoru.

5.9. Pielęgnacja warstwy z gruntu stabilizowanego spoiwami hydraulicznymi

Pielęgnacja powinna być przeprowadzona według jednego z następujących sposobów:

- a) skropienie warstwy emulsją asfaltową, albo asfaltem D200 lub D300 w ilości od 0,5 do 1,0 kg/m²,
- b) skropienie specjalnymi preparatami powłokotwórczymi posiadającymi ocenę/aprobatę techniczną wydaną przez uprawnioną jednostkę, po uprzednim zaakceptowaniu ich użycia przez Inspektora Nadzoru,
- c) utrzymanie w stanie wilgotnym poprzez kilkakrotne skrapianie wodą w ciągu dnia, w czasie co najmniej 7 dni,
- d) przykrycie na okres 7 dni nieprzepuszczalną folią z tworzywa sztucznego, ułożoną na zakład o szerokości co najmniej 30 cm i zabezpieczoną przed zerwaniem z powierzchni warstwy przez wiatr,
- e) przykrycie warstwą piasku, kruszywa przeznaczzonego do wykonania podbudowy lub grubej włókniny technicznej i utrzymywanie jej w stanie wilgotnym w czasie co najmniej 7 dni.

Inne sposoby pielęgnacji, zaproponowane przez wykonawcę i inne materiały przeznaczone do pielęgnacji mogą być zastosowane po uzyskaniu akceptacji Inspektora Nadzoru.

Do pielęgnacji warstwy należy przystąpić nie później niż przed upływem 90 minut od chwili zakończenia zagęszczania.

Nie należy dopuszczać żadnego ruchu pojazdów i maszyn po podbudowie w okresie 7 dni po wykonaniu. Po tym czasie ewentualny ruch technologiczny może odbywać się wyłącznie za zgodą Inspektora Nadzoru.

6. KONTROLA JAKOŚCI ROBÓT

6.1. Ogólne zasady kontroli jakości robót

Ogólne zasady kontroli jakości robót podano w SST D-00.00.00 „Wymagania ogólne”. Częstotliwość oraz zakres badań i pomiarów należy do decyzji Inspektora Nadzoru.

6.2. Badania materiałów do wykonania robót

Kontroli podlegają materiały:

- grunt,
- cement,
- woda,
- dodatki ulepszające.

6.2.1. Badania gruntu

Sprawdzenie przydatności gruntu do stabilizacji cementem powinno obejmować oznaczenie i porównanie z wymaganiami pkt. 2.2.2. następujących właściwości:

- uziarnienia wg PN-B-04481 ,
- granicy płynności wg PN-B-04481 ,
- wskaźnika plastyczności wg PN-B-04481 ,
- odczynu pH wg PN-B-04481 ,
- zawartości części organicznych wg PN-B-04481 ,
- zawartości siarczanów wg PN-EN 1744-1 ,
- wskaźnika piaskowego wg PN-EN 933-8.

Próbki gruntu do badań jw. należy pobierać z otworów płytkich (od 1,5 do 2,0 m) lub odkrywek wykonywanych wzdłuż projektowanej trasy w odstępach co najwyżej 250 m. Próbki należy pobierać zgodnie z normą PN-B-04452.

6.2.2. Badania cementu

Kontrola cementu polega na sprawdzeniu dokumentów dopuszczających materiał do obrotu i powszechnego stosowania (deklaracje właściwości użytkowych, oceny techniczne) oraz wymaganiami ST i receptą cementogruntu.

Na budowie należy wykonać oznaczenie:

- początku i końca wiązania cementu wg PN-EN 196-3 [6],

- stałości objętości wg PN-EN 196-3 [6],
- zawartości grudek (zbryleń) cementu nie dających się roznieść w palcach i nie rozpadających się w wodzie.

W przypadku gdy:

- czas wiązania cementu lub zmiany jego objętości nie odpowiadają wymaganiom podanym w PN-EN 196-3 [6] dla danej klasy i rodzaju cementu,
- cement wykazuje zawartość grudek nie dających się roznieść w palcach i nie rozpadających się w wodzie,
- okres i/lub sposób przechowywania cementu jest niezgodny z pkt.SST

należy oznaczyć wytrzymałość normową cementu wg PN-EN 196-1 i porównać z wymaganą w receptcie cementogruntu.

Grudki nie dające się roznieść w palcach i nie rozpadające się w wodzie, należy z cementu usunąć poprzez przesianie przez sito o boku oczka kwadratowego 2 mm. Jeśli ich ilość przekracza 45% masy cementu nie powinien być on stosowany do wytwarzania mieszanki cementowo-gruntowej.

Badania cementu należy wykonać na etapie projektowania składu mieszanki cementowo-gruntowej i przy każdej zmianie cementu.

6.2.3. Badanie wody

W przypadku, gdy nie jest używana woda wodociągowa badania należy wykonać zgodnie z PN-EN 1008 na etapie projektowania składu mieszanki cementowo-gruntowej i przy każdej zmianie źródła wody.

6.2.4. Badanie dodatków ulepszcających

Dodatki ulepszące należy kontrolować na podstawie dokumentów dopuszczających materiał do stosowania (deklaracje właściwości użytkowych, oceny techniczne) i ich zgodności z wymaganiami podanymi w ST.

Decydującym sprawdzianem przydatności dodatków są wyniki wytrzymałości na ściskanie próbek gruntu stabilizowanego cementem.

6.3. Badania cementogruntu na etapie opracowywania recepty

Na etapie projektowania składu cementogruntu i opracowywania recepty należy wykonać co najmniej 3 mieszanki gruntu z ilościami dodatków różniącymi się o stałą wielkość co 1,5% np. 0%, 1,5% i 3% (m/m), a następnie każdą z tych mieszanek podzielić na 3 równe części i do każdej z tych części z jednakową ilością dodatku ulepszonego należy dodać cement w ilości różniącej się o 2% np. 6%, 8% i 10%.

Minimalna liczba próbek od oznaczenia wytrzymałości na ściskanie pobrana z każdej części z daną ilością dodatku ulepszonego i z jedną przyjętą ilością cementu wynosi 3 sztuki.

Badania mieszanki cementowo-gruntowej na etapie sporządzania recepty obejmują:

- Oznaczenie wilgotności optymalnej i maksymalnej gęstości objętościowej szkieletu cementowo-gruntowego dla każdej mieszanki gruntu z cementem i ew. dodatkiem ulepszącym grunt wg PN-B-04481
Wilgotność powinna odpowiadać wilgotności optymalnej określonej zgodnie z PN-B-04481 z tolerancją +10%, -20% jej wartości.
- Sporządzenie próbek do badania na ściskanie i oznaczenia wskaźnika mrozoodporności. Oznaczanie wytrzymałości cementogruntu na ściskanie i wskaźnika mrozoodporności należy wykonywać na próbkach walcowych zagęszczanych dynamicznie energią odpowiadającą zagęszczeniu wg I lub II metody wg PN-B-04481, w formach o wymiarach $d=h=8$ cm, przy wilgotności optymalnej mieszanki. Maksymalna średnica ziaren gruntu nie powinna być większa niż 16 mm.
- Pielęgnację próbek przeznaczonych do badania wytrzymałości na ściskanie po 7 dniach
Próbki po uformowaniu należy przechowywać przez 7 dni w temperaturze pokojowej z zabezpieczeniem przed wysychaniem (w wilgotności powyżej 96%), po czym próbki należy nasycić wodą w komorze próżniowej przy obniżonym ciśnieniu do 10 hPa w ciągu 1 godziny oraz przez dalsze 2 godziny po wyrównaniu ciśnienia w komorze próżniowej do ciśnienia atmosferycznego. W przypadku braku komory próżniowej próbki, po 3 dniowej pielęgnacji w temperaturze pokojowej z zabezpieczeniem przed wysychaniem, powinny być przez 1 dzień zanurzone na głębokość 1 cm, a przez następne 3 dni zanurzone całkowicie w wodzie o temperaturze pokojowej.
- Pielęgnację próbek przeznaczonych do badania wytrzymałości na ściskanie po 28 dniach
Próbki należy przechowywać przez 14 dni w temperaturze pokojowej z zabezpieczeniem przed wysychaniem (jak w pkt. c), po czym zanurzyć na 14 dni do wody o temperaturze pokojowej. Nasycanie próbek powinno odbywać się pod ciśnieniem normalnym i przy całkowitym ich zanurzeniu w wodzie.

- e) Pielęgnację próbek przeznaczonych do oznaczanie wskaźnika mrozoodporności. Próbkę należy przechowywać przez 13 dni w temperaturze pokojowej z zabezpieczeniem przed wysychaniem (jak w pkt. c), po czym zanurzyć całkowicie na 1 dobę w wodzie, a następnie w ciągu kolejnych 14 dni poddać cyklom zamrażania i odmrażania. Jeden cykl zamrażania i odmrażania polega na 8-godzinny zamrażaniu próbek w temperaturze -23°C i 16-godzinnym ich odmrażaniu w wodzie w temperaturze pokojowej.
- f) Oznaczenie wytrzymałości próbek na ściskanie. Wytrzymałość na ściskanie po 7 dniach (R_7) należy określić na co najmniej 3 próbkach pielęgnowanych wg pkt. c), a po 28 dniach (R_{28}) na co najmniej 3 próbkach pielęgnowanych wg pkt. d). Ściskanie należy przeprowadzić w prasie o prędkości przesuwu tłoka od 0,2 mm/s do 0,4 mm/s, co najmniej na 3 próbkach tej samej serii. Wytrzymałości gruntu stabilizowanego cementem oblicza się z dokładnością do 0,1 MPa, jako średnią arytmetyczną z 3 wyników. Przy obliczaniu średniej arytmetycznej należy odrzucić wynik niższy lub wyższy o 30% od tej średniej i wyznaczyć średnią arytmetyczną z pozostałych wyników.
- g) Oznaczenie wskaźnika mrozoodporności. Próbkę pielęgnowaną wg pkt. e) należy poddać ściskaniu w prasie jak w pkt. f) w celu oznaczenia ich wytrzymałości na ściskanie po poddaniu cyklom zamrażania i odmrażania (R_{28}^{20}). Wskaźnik mrozoodporności wyznacza się jako stosunek R_{28}^{20}/R_{28} .

6.4. Badania w czasie budowy

6.4.1. Sprawdzenie ukształtowanie podłoża

Kontrolę podłoża gruntowego pod warstwę ulepszanego podłoża lub podbudowy z gruntu stabilizowanego cementem należy wykonać zgodnie z SST Koryto wraz z profilowaniem i zagęszczeniem podłoża.

6.4.2. Sprawdzenie rozdrobnienia gruntu spoistego

Rozdrobnienie gruntu spoistego należy sprawdzić na co najmniej dwóch próbkach o masie 1 kg każda, pobranych z dziennej działki roboczej. Próbkę należy przesiać przez sito o boku oczka 4 mm i oznaczyć zawartość cząstek gruntu przechodzących przez sito.

Grunt powinien być spulchniony i rozdrobniony tak, aby wskaźnik rozdrobnienia był co najmniej równy 80% (przez sito o średnicy 4 mm powinno przejść 80% gruntu).

6.4.3. Sprawdzenie dokładności wymieszania gruntu z cementem

Dokładność wymieszania gruntu z cementem należy sprawdzić wzrokowo, na odsłoniętych na całą głębokość mieszania gruntu z cementem, odkrywkach o wymiarach co najmniej 0,3m×0,3 m.

6.4.4. Sprawdzenie wilgotności mieszanki cementowo-gruntowej

Sprawdzenie wilgotności mieszanki cementowo-gruntowej należy wykonać wg PN-B-04481 co najmniej 2 razy na dziennej działce roboczej lub 6000 m² warstwy.

6.4.5. Sprawdzenie wytrzymałości na ściskanie gruntu stabilizowanego cementem

Bezpośrednio przed rozpoczęciem zagęszczania mieszanki należy pobrać z dziennej działki roboczej lub z 6000 m² warstwy odpowiednią jej ilość do porządzenia serii 6 próbek walcowych – 3 do badania wytrzymałości 7-dniowej i 3 do badania wytrzymałości 28 dniowej. Próbkę należy uformować i pielęgnować wg pkt. 6.3. W przypadku otrzymania wyników różniących się od wymagań tabeli 4 zaleca się sprawdzenie wytrzymałości na próbkach wyciętych z warstwy.

6.4.6. Sprawdzenie wskaźnika zagęszczenia warstwy

Wskaźnik zagęszczenia należy badać zgodnie z zasadami podanymi w normie BN-77/8931-12 i obliczać według wzoru określonego w p. 1.4.5, przy czym badania wilgotności optymalnej i maksymalnej gęstości objętościowej szkieletu należy przeprowadzić wg normy PN-B-04481 [16], pkt 8. W oznaczeniu wilgotności optymalnej i maksymalnej gęstości objętościowej szkieletu gruntów i mieszanek kruszyw oraz wartości wskaźnika zagęszczenia I_s należy stosować badanie Proctora i energię zagęszczania około 0,6 MJ/m³. Badanie należy wykonać co najmniej 2 razy na dziennej działce roboczej lub na każde 6000 m² warstwy.

6.4.7. Sprawdzenie grubości warstwy

Sprawdzenie grubości warstwy z gruntu stabilizowanego cementem należy wykonywać w miejscach badania wskaźnika zagęszczenia.

Grubość warstwy powinna być zgodna z dokumentacją projektową z tolerancją +10% i –15%.

6.5. Badania odbiorcze po wykonaniu podbudowy lub ulepszonego podłoża z gruntu stabilizowanego cementem

6.5.1. Sprawdzenie szerokości warstwy

Sprawdzenie szerokości warstwy należy wykonać poprzez zmierzenie przymiarem liniowym (taśmą mierniczą), prostopadłe do osi drogi, odległości jej przeciwnych brzegów.

Szerokość warstwy z gruntu stabilizowanego cementem nie powinna różnić się od szerokości zaprojektowanej o więcej niż +10 cm, i –5 cm. Badanie należy wykonać 10 razy na 1 km.

6.5.2. Sprawdzenie rzędnych wysokościowych

Sprawdzenie rzędnych wysokościowych warstwy należy wykonać poprzez pomiar niwelacyjny w punktach pomiarowych i porównaniu wyników pomiarów z rzędnymi zaprojektowanymi. Różnice pomiędzy rzędnymi wykonanej warstwy a rzędnymi zaprojektowanymi nie powinny przekraczać +10 mm i -20 mm.

Sprawdzenie należy wykonać co 100 m.

6.5.3. Sprawdzenie ukształtowania osi w planie

Sprawdzenie ukształtowania osi w planie należy wykonać poprzez wykonanie pomiarów geodezyjnych usytuowania poszczególnych charakterystycznych punktów osi w stosunku do stałych punktów odniesienia i porównaniu wyników pomiarów z zaprojektowanym położeniem osi.

Oś podbudowy lub ulepszonego podłoża z gruntu stabilizowanego cementem w planie nie może być przesunięta w stosunku do osi zaprojektowanej o więcej niż 5 cm.

Sprawdzenie należy wykonać co 100 m. Dodatkowe pomiary należy wykonać w punktach głównych łuków poziomych: na początku i na końcu krzywej przejściowej oraz na początku, w środku i na końcu każdego łuku poziomego.

6.5.4. Sprawdzenie równości w profilu podłużnym i przekroju poprzecznym

Do oceny równości podłużnej warstwy podbudowy lub ulepszonego podłoża należy stosować metodę pomiaru ciągłego z wykorzystaniem planografu lub równoważną przy użyciu łąty i klina.

Do oceny równości poprzecznej warstw nawierzchni dróg wszystkich klas oraz placów i parkingów należy stosować metodę pomiaru profilometrycznego równoważną użyciu łąty o długości 2 m i klina, umożliwiającą wyznaczenie odchylenia równości w przekroju poprzecznym pasa ruchu/elementu drogi.

W miejscach niedostępnych dla profilografu pomiar równości poprzecznej warstw nawierzchni należy wykonać pomiar z użyciem łąty i klina. Długość łąty w pomiarze równości poprzecznej powinien wynosić 2 m. Pomiar powinien być wykonany nie rzadziej niż co 25 m.

Nierówności w profilu podłużnym i przekroju poprzecznym nie powinny przekraczać 20 mm.

6.5.5. Sprawdzenie spadków poprzecznych

Spadki poprzeczne powinny być zgodne z dokumentacją projektową, z tolerancją $\pm 1\%$. Pomiar spadków należy wykonać 10 razy na 1 km. Dodatkowe pomiary należy wykonać w punktach głównych łuków poziomych: na początku i na końcu krzywej przejściowej oraz na początku, w środku i na końcu każdego łuku poziomego.

6.5.6. Sprawdzenie jednolitości wyglądu warstwy z gruntu stabilizowanego cementem

Sprawdzenie polega na wizualnej ocenie zabarwienia, wielkości ziaren i ogólnego wyglądu całej odbieranej warstwy (brak rys, spękań itp.).

7. OBMIAR ROBÓT

7.1. Ogólne zasady obmiaru robót

Ogólne zasady obmiaru robót podano w D-00.00.00 „Wymagania ogólne”.

7.2. Jednostka obmiarowa

Jednostką obmiarową jest m^2 (metr kwadratowy) podbudowy i ulepszonego podłoża z gruntów stabilizowanych cementem na miejscu.

8. ODBIÓR ROBÓT

8.1. Ogólne zasady odbioru robót

Ogólne zasady odbioru robót podano w D-00.00.00 „Wymagania ogólne”.

Roboty uznaje się za wykonane zgodnie z dokumentacją projektową i ST, jeżeli wszystkie badania i pomiary z zachowaniem tolerancji wg pkt. 6 dały wyniki pozytywne.

Do odbioru ostatecznego uwzględniane są wyniki badań i pomiarów kontrolnych, badań i pomiarów kontrolnych dodatkowych oraz badań i pomiarów arbitrażowych do wyznaczonych odcinków częściowych.

8.2. Zasady postępowania z wadliwie wykonanymi robotami

Jeżeli wystąpią wyniki negatywne dla materiałów i robót (nie spełniające wymagań określonych w ST), to Inspektora Nadzoru wydaje wykonawcy polecenie przedstawienia

programu naprawczego. Wykonawca w programie tym jest zobowiązany dokonać oceny wpływu na trwałość, przedstawić sposób naprawienia wady lub wnioskować o zredukowanie ceny kontraktowej.

W przypadku braku zgody Inspektora Nadzoru na zastosowanie programu naprawczego wszystkie materiały i roboty nie spełniające wymagań podanych w odpowiednich punktach ST zostaną odrzucone. Wykonawca wymieni materiały na właściwe i wykona prawidłowo roboty na własny koszt. Jeżeli wymiana materiałów niespełniających wymagań lub wadliwie wykonane roboty spowodują szkodę w innych, prawidłowo wykonanych robotach, to również te roboty powinny być ponownie wykonane na koszt wykonawcy.

9. PODSTAWA PŁATNOŚCI

9.1. Ogólne ustalenia dotyczące podstawy płatności

Ogólne ustalenia dotyczące podstawy płatności podano w D-00.00.00 „Wymagania ogólne”.

9.2. Cena jednostki obmiarowej

Cena wykonania 1 m² podbudowy i ulepszanego podłoża z gruntów lub kruszyw stabilizowanych cementem na miejscu obejmuje:

- prace pomiarowe i roboty przygotowawcze,
- opracowanie recepty cementogruntu,
- oznakowanie robót,
- spulchnienie gruntu,
- dostarczenie, ustawienie, rozebranie i odwiezienie prowadnic oraz innych materiałów i urządzeń pomocniczych,
- dostarczenie i rozścielenie składników zgodnie z receptą laboratoryjną,
- wymieszanie gruntu rodzimego ze spoiwem w korycie drogi,
- zagęszczenie warstwy,
- pielęgnację wykonanej warstwy,
- przeprowadzenie pomiarów i badań laboratoryjnych, wymaganych w specyfikacji technicznej.

9.3. Spółb rozliczenia robót tymczasowych i prac towarzyszących

Cena wykonania robót określonych niniejszej SST obejmuje:

- roboty tymczasowe, które są potrzebne do wykonania robót podstawowych, ale nie są przekazywane Zamawiającemu i są usuwane po wykonaniu robót podstawowych,
- prace towarzyszące, które są niezbędne do wykonania robót podstawowych, niezaliczane do robót tymczasowych, jak geodezyjne wytyczenie robót itd.

10. PRZEPISY ZWIĄZANE

10.1. SST

1. D-00.00.00 Wymagania ogólne

10.2. Normy

2. PN-EN 196-1 Metody badania cementu. Oznaczanie wytrzymałości
3. BN-77/8931-12 Oznaczanie wskaźnika zagęszczenia gruntu
4. PN-EN 196-3 Metody badania cementu. Oznaczanie czasu wiązania i stałości objętości
5. PN-EN 1744-1 Badania chemicznych właściwości kruszyw -- Analiza chemiczna
6. PN-EN 197-1 Cement. Część 1: Skład, wymagania i kryteria zgodności dotyczące cementu powszechnego użytku
7. PN-S-96012 Drogi samochodowe. Podbudowa i ulepszone podłoża z gruntu stabilizowanego cementem
8. PN-EN 933-8 Badania geometrycznych właściwości kruszyw -- Część 8: Ocena zawartości drobnych cząstek -- Badanie wskaźnika piaskowego

9. PN-B-04452	Geotechnika – Badania polowe
10. PN-C-84127	Chlorek wapniowy techniczny
11. PN-EN 459-1	Wapno budowlane -- Część 1: Definicje, wymagania i kryteria zgodności
12. PN-EN 450-1	Popiół lotny do betonu -- Część 1: Definicje, specyfikacje i kryteria zgodności
13. PN-EN 1008	Woda zarobowa do betonu -- Specyfikacja pobierania próbek, badanie i ocena przydatności wody zarobowej do betonu, w tym wody odzyskanej z procesów produkcji betonu
14. PN-B-04481	Grunty budowlane -- Badania próbek gruntu

10.3. Inne dokumenty

15. Rozporządzenie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie (tekst jednolity Dz.U. z 2016 r., poz. 124 z późn. zm.)
16. Katalog typowych konstrukcji nawierzchni podatnych i półsztywnych, GDDKiA, Warszawa, 2014 (Załącznik do zarządzenia Nr 31 Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad z dnia 16.06.2014 r.)